

Η ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ

Του Ευάγγελου Γριβάκου, Αντιστρατήγου ε.α.- Νομικού

Οι 4 προσαρτημένες περιοχές της Ουκρανίας (χρώμα πορτοκαλί)

Η γενικευμένη αντεπίθεση των ουκρανικών δυνάμεων κατά των ρωσικών στις αρχές Σεπτ. 2022, ώθησε την Μόσχα να επιταχύνει την οργάνωση και διεξαγωγή δημοψηφισμάτων στις αυτοαποκαλούμενες «Λαϊκές Δημοκρατίες» του **Ντονέτσκ** και του **Λουχάνσκ** (τις οποίες με διάταγμα είχε ανακηρύξει ως ανεξάρτητες ολίγον προ της εισβολής στην Ουκρανία), καθώς και στις περιοχές **Ζαπορίζια** και **Χερσώνα** στην Νότια Ουκρανία, με το ερώτημα αν οι κάτοικοί τους επιθυμούν ή όχι την προσάρτηση των εδαφών τους στην Ρωσία. Μάλιστα η Ρωσία, προκειμένου να εξασφαλίσει ευνοϊκά

αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων, προέβη σε πράξεις «ρωσοποίησης» των κατεχομένων εδαφών, όπως εκδόσεις ρωσικών διαβατηρίων στους κατοίκους των περιοχών, εγγραφές εκ νέου σχολικών εγχειριδίων με ρωσική προπαγάνδα, πληρωμές των συντάξεων σε ρούβλια και άλλα παρόμοια.

Τα δημοψηφίσματα που διεξήχθησαν από 23-27 Σεπτ. 2022 υπό την επιτήρηση του ρωσικού στρατού και οπλισμένων αντιπροσώπων των φιλορωσικών αρχών, έδωσαν αποτελέσματα «ΝΑΙ-υπέρ της προσάρτησης» πάνω από 87% των ψήφων (με αποκορύφωμα το εξωφρενικό 99% στο Ντονέτσκ). Το Κίεβο, όμως, και οι δυτικές κυβερνήσεις, κατήγγειλαν τις ψηφοφορίες ως καταναγκαστικές και μη αντιπροσωπευτικές και κήρυξαν τα αποτελέσματα πλαστά και παράνομα, ως βασιζόμενα στη βία και την νοθεία. Ο επικεφαλής της ουκρανικής διπλωματίας Ντμίτρι Κουλέμπα δήλωσε ότι **«τίποτε δεν πρόκειται να αλλάξει στην πολιτική κατάσταση της χώρας μετά τα δημοψηφίσματα, ανεξάρτητα από την νομιμότητα και τα αποτελέσματά τους»**.

Την 30^η Σεπτ. 2022, στην αίθουσα του Αγ. Γεωργίου του Κρεμλίνου, ο Πούτιν, με νομικό «στήριγμα» τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων, σε διάγγελμά του ανήγγειλε επίσημα την προσάρτηση των τεσσάρων περιοχών στη Ρωσία, παρουσία και των επικεφαλής ηγετών τους που ανενδοίαστα την αποδέχθηκαν. Πρόκειται για την μεγαλύτερη προσάρτηση σε ευρωπαϊκό έδαφος από την εποχή του Β'ΠΠ, συνολικής εκτάσεως 100.000 km², ανερχόμενης στο 15% περίπου της ουκρανικής επικράτειας.

Κατά το Διεθνές Δίκαιο, η «Προσάρτηση» είναι πράξη που συνήθως έπεται της στρατιωτικής κατοχής και ισχύει όταν μια Χώρα διεκδικεί δια της βίας και επιβάλλει μονομε-

ρώς τον έλεγχο και την κυριαρχία σε έδαφος άλλης Χώρας. Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, τα δημοψηφίσματα – έστω και νοθευμένα - σε συνδυασμό με την επίσημη θέση της Ρωσίας ότι τα εδάφη των εν λόγω περιοχών ήταν ανέκαθεν ρωσικά, προσδίδουν στην προσάρτηση μια **επίφαση νομιμότητας** που μπορεί να την μετατρέψει σε οικειοθελή **«Παραχώρηση»** των εδαφών, νομοτελειακά πολύ πιο ευνοϊκή για τις ρωσικές επιδιώξεις. Επί πλέον ο Πούτιν, υποστηρίζοντας την θεωρία ότι Ρώσοι και Ουκρανοί αποτελούν ένα λαό ήδη από την εποχή του «Κράτους του Κιέβου» (μεσαιωνικό κράτος των Ρως), κατά την τελετή της 30^{ης} Σεπτεμβρίου, αντί των ανωτέρω όρων, χρησιμοποίησε τον ακόμη ευνοϊκότερο όρο **«Επανάωση»**, εννοώντας την αυτοδίκαιη επέκταση της ρωσικής κυριαρχίας επί των περιοχών και την **«Ενσωμάτωσή»** τους στη ρωσική επικράτεια.

Στις 3 Οκτ. 2022, η Δούμα (Κάτω Βουλή του ρωσικού κοινοβουλίου), ενέκρινε με « Ομοφωνία» το νομοσχέδιο της προσάρτησης και την επόμενη η Άνω Βουλή (Ομοσπονδιακό Συμβούλιο της Ρωσίας) προχώρησε στην επικύρωσή του και κήρυξε επίσημα την Προσάρτηση. Η διαδικασία ήταν όμοια με εκείνη της Κριμαίας το 2014, με την διαφορά ότι έγινε μεν από ρωσικά στρατεύματα και ειδικές δυνάμεις, αλλά ήταν σχετικά αναίμακτη και με περιορισμένη την αντίδραση του ΟΗΕ και της Δύσης.

Το ρωσικό εγχείρημα, στα διεθνή πλαίσια, πάσχει ακυρότητας. Στις 6 Οκτ. 2022, το ΣΑ/ΟΗΕ, συνεδρίασε για να αποφασίσει επί προσχεδίου ψηφίσματος που εισήγαγαν ΗΠΑ και Αλβανία δια του οποίου καλούνταν οι Χώρες και οι διεθνείς Οργανισμοί «να μην αναγνωρίσουν την ψευδοπροσάρτηση των τεσσάρων περιοχών». Η διαδικασία δεν προχώρησε λόγω προβολής veto από την Ρωσία και στις 11 Οκτωβρίου, το προσχέδιο εισήχθη στην Γενική Συνέλευση όπου δεν

προβλέπεται veto και υπερψηφίσθηκε με ψήφους 143 «υπέρ», 5 «κατά» και 35 αποχές. Το ψήφισμα αναγνώρισε ότι τα εδάφη των περιοχών κατέχονται παράνομα αλλά προσωρινά από τις ρωσικές δυνάμεις και κάλεσε την Μόσχα να τις αποσύρει, ως παραβιάζουσες την εδαφική ακεραιότητα και πολιτική ανεξαρτησία της Ουκρανίας. Μετά το ψήφισμα, ο Γ.Γ./ΟΗΕ Αντόνιο Γκουντέρες δήλωσε ότι *«οποιαδήποτε προσάρτηση κυριάρχων εδαφών ως απόρροια απειλών και χρήσης βίας, αποτελεί παραβίαση του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ και του Διεθνούς Δικαίου και δια τούτο δεν γίνεται αποδεκτή»* και ο Γ.Γ/ NATO Γιενς Στόλτενμπεργκ στήριξε το δικαίωμα της Ουκρανίας *«για αυτοάμυνα και ανακατάληψη όλων των ουκρανικών εδαφών»*.

Στις ΗΠΑ, Ο Πρόεδρος Μπάιντεν χαρακτήρισε ως δόλια την απόπειρα της Ρωσίας να προσεταιρισθεί κυρίαρχο ουκρανικό έδαφος και τόνισε τον σεβασμό της Χώρας του στα διεθνώς αναγνωρισθέντα σύνορα της Ουκρανίας. Στο αυτό πνεύμα κινήθηκε και η ελληνική κυβέρνηση, ενώ ο Πρόεδρος Ζελένσκι διαβεβαίωσε ότι δεν πρόκειται να προχωρήσει σε διαπραγματεύσεις *«όσο είναι πρόεδρος ο Πούτιν»*, ζήτησε την ταχεία ένταξη της Ουκρανίας στο NATO με ενισχυτικό το σημείο ότι η Χώρα από το 2008 συμμετέχει στο Πρόγραμμα Συνεργασίας για την Ειρήνη (Partnership for Piece Program) καθώς και πρόσθετη οικονομική βοήθεια. Ήδη οι ΗΠΑ πρόκειται να εγκρίνουν νέο πακέτο συνολικής βοήθειας ύψους 12 δισ. δολαρίων.

Αναφορικά με τις προσαρτήσεις, το Κρεμλίνο έχει μια εγγενή αδυναμία. Όσο οι εχθροπραξίες συνεχίζονται, δεν μπορεί να καθορίσει μόνιμα και σταθερά τα σύνορα των προσαρτημένων τεσσάρων περιοχών – ιδίως της Ζαπορίζιας και της Χερσώνας – καθόσον μεγάλα τμήματα αυτών εξακολουθούν να βρίσκονται υπό τον έλεγχο των ουκρανικών δυ-

νάμεων που συνεχίζουν την προς Ανατολάς προέλασή τους, ανακαταλαμβάνοντας εδάφη που παλαιότερα είχαν απωλέσει. Η γεωγραφική αυτή ρευστότητα, συνδυασμένη με τις συνεχείς πληθυσμιακές μεταβολές στις περιοχές, προκαλεί σύγχυση και αποδυνάμωση άσκησης της οποιασδήποτε ρωσικής εξουσίας σε αυτές.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, δυσμενείς και επικίνδυνες παρουσιάζονται οι συνθήκες εξέλιξης του πολέμου. Ο Πρόεδρος Πούτιν, αδιαφορώντας για την κήρυξη της παρανομίας των προσαρτήσεων διεθνώς, αντιστρέφει τους ρόλους των αντιπάλων (αμυνόμενου-επιτιθέμενου) και προειδοποιεί ότι επιθετικές ενέργειες κατά των προσαρτηθέντων περιοχών στο εξής θα εκλαμβάνονται ως απόπειρες προσβολής της εδαφικής ακεραιότητας της Ρωσίας και θα αντιμετωπίζονται κατά τις διατάξεις του ισχύοντος νομικού/δικαιϊκού συστήματος της χώρας, που προβλέπει χρήση βίας (ή απειλής βίας) με κάθε στρατιωτικό μέσο, **ακόμη και με τακτικά πυρηνικά όπλα**. Ειδικότερα για τα τελευταία, ως δικαιολογητική βάση πρόθεσης χρησιμοποίησής τους επικαλέσθηκε και την διεθνή ευθύνη των Αμερικανών στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι.

Στην ίδια ρητορική κινήθηκαν ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας Σεργκεϊ Λαβρόφ με την δήλωση ότι *«η Ρωσία πολεμά περισσότερο την Δύση και λιγότερο την Ουκρανία»* και του εκπρόσωπου του Κρεμλίνου Ντμίτρι Πεσκόφ με την σαφή αλλά επικίνδυνη διευκρίνιση ότι *«ως επιθετική ενέργεια ενός κράτους κατά της Ρωσίας στο εξής θα εκλαμβάνεται και η ενίσχυση των αντιπάλων της (σ.σ. εν προκειμένω της Ουκρανίας) με μόνα τα πολεμικά μέσα, έστω και χωρίς τη συμμετοχή στρατευμάτων»*, υπονοώντας, ασφαλώς, τα κράτη της Δύσεως και τις ΗΠΑ. Από αυτά τα συμφραζόμενα και πολλά έτερα, δεν φαίνεται πιθανή η λήξη του πολέμου στο ορατό μέλλον, αλλά μάλλον η επικίνδυνη κλιμάκωσή του, με ζω-

ντανή την ευχή και την ελπίδα της Ανθρωπότητας ότι δεν θα εξελιχθεί σε πυρηνικό όλεθρο. Ωστόσο, ο Ντμίτρι Πεσκόφ, φέρεται να έχει διαβεβαιώσει ότι **«η Μόσχα δεν θέλει να συμμετάσχει στην πυρηνική ρητορική που διαδίδεται από τη Δύση »** και ο Λευκός Οίκος πως **«δεν υπάρχουν ενδείξεις προετοιμασίας της Ρωσίας για χρήση πυρηνικών όπλων, ούτε λόγος οι ΗΠΑ να προσαρμόσουν ανάλογα την πυρηνική τους στάση».**

Τέλος, επιφυλάξεις εκφράζονται από Αθήνα και Λευκωσία ως προς το ενδεχόμενο ότι ο Ερντογάν, ακολουθώντας τις πρακτικές Πούτιν, θα προχωρήσει, εν ευθέτω χρόνω, στην **προσάρτηση των Κατεχομένων** στη Κύπρο, μια μεθόδευση που σκόπιμα και απειλητικά προβάλλει τον τελευταίο καιρό η τουρκική διπλωματία. Ο σχεδιασμός προσάρτησης των Κατεχομένων χρονολογείται από το 1974, όταν, μετά την εισβολή, η Τουρκία ξεκίνησε τη δημογραφική αλλοίωση αυτών με μαζικές εγκαταστάσεις εποίκων, την ισλαμοποίησή τους με την ανέγερση πολλών τόπων λατρείας, την αλλαγή της δομής του ψευδοκράτους ώστε να εναρμονισθεί με εκείνη του τουρκικού κράτους, τις ιδιωτικοποιήσεις που συνδέονται με εισροή κεφαλαίων στα Κατεχόμενα, και τις ενισχύσεις στρατιωτικών υποδομών (π.χ. την κατασκευή της αεροπορικής βάσης drones στο Λευκόνοικο), με σκοπό την στρατηγική αναβάθμιση της Άγκυρας και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της περιοχής.

Καθήκον και μέριμνα Ελλάδος και Κύπρου είναι να προβλέπουν και ματαιώνουν εγκαίρως κάθε ενέργεια της Τουρκίας που θα τείνει στην προσάρτηση των Κατεχομένων, της δε Διεθνούς Κοινότητας, στην ανεπιθύμητη περίπτωση που αυτή (η προσάρτηση) πραγματοποιηθεί, να αντιδράσει δυναμικά με την κήρυξή της ως παράνομης, όπως έγινε και στην περίπτωση της Ουκρανίας, και να απαιτήσει την ματαί-

ωσή της, με ευνοϊκό το δεδομένου ότι τα Κατεχόμενα είναι έδαφος της Ε.Ε. και διέπονται από το ευρωπαϊκό κεκτημένο.